

II RIIGIKOGU

4. istungjärk.

Protokoll nr. 106 (9).

1924. a.

II Riigikogu koosolek 20. mail 1924 a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 76 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **F. Akel**, rahaminister **O. Strandman**, põllutöominister **A. Kerem**, kohtuminister **R. Gabrel**, haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja **G. Ollik**.

P ä e w a k o r d:

1. Kaubalaewade wõõra riigi alla ülemineku takistamise kohta käiwa seaduse tühistamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**.

2. Tuletõrje seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**.

3. Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**.

4. Eesti-Soome wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast**.

5. Eesti-Rootsi wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast**.

6. Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast**.

7. Ehitusseaduse § 177 täiendus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast**.

8. 10. oktoobril 1919 a. maaseaduse § 1 põhjal wõõrandatud maade tasu- ja wõlgade küsimuse korraldamise seadus

— Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

9. Awalikkude raamatukogude seadus — II lugemisel.

Hariduskomisjoni aruandja **H. Bauer**.
10. Kohtumaksude ja -kulude seadus — üldkomisjoni ettepanek.

Üldkomisjoni aruandja **J. Jaakson**.
11. Wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise ajutine seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **K. Einbund**.
12. Siseministeeriumile eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **W. Linnamägi**.

13. Tsiwiil-kohtupidamise seaduses ettenähtud rahamäärade kõrgendamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**.

14. Kohtukäskjalgade taksi maksmapanemise ja kohtute asutamise seaduse § 352^b tühistamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**.

15. Proowiseadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **W. Hasselblatt**.

16. Nuhtlusseaduse § 1390 tühistamise ja §§ 1386 ja 1404 muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **W. Hasselblatt**.

17. Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide wahelise kuritegijate wäljaandmise lepingu kinnitamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Rei**.

18. Tsiwiil-kohtupidamise seaduse ühtlustamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Jaakson**.

19. Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni-seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson**.

Koosolekut juhatab abiesimees **L. Raudkepp**, pärast esimees **J. Tõnisson**.

Sekretääri kohal abisekretäär **O. Kõster**, wahepeal abisekretäär **J. Wain**.

Koosolek algab kell 5.20 min.

1. Päewakorra Juhataja **L. Raud-**
muutmine. **Kepp:** Awan Riigikogu
koosoleku. Päewakord
on Riigikogu liigetele wälja jagatud.

J. Holberg (põl.): Teen ettepaneku tänasest päewakorrast wälja jätta päewakorra wiimane punkt — riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni-seadus — ja põhjendan seda järgmisega: meil on praegu arutusel komisjonis riigiteenistus-seadus. Seal on wormuleeritud palgamõiste ühtmoodi ja pensioni-seaduses teistwiisi. Kuna aga need seadused mõlemad ligidalt seotud, siis oleks tarwilik, et seda palgamõiste wormulatsiooni ühtlustada. Oleks otstarbekohane, et täna riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni-seaduse eelnõu arutusele ei wõetaks. Teiseks on riigiteenistus-seaduses ette nähtud, et kui riigiametnik ära sureb, siis tema perekonnal on õigus saada mehe palka kolme kuu jooksul ja ühtlasi mehe teenistuskorteris edasi elada weerand aastat. Kuna aga pensioni-seadus ette näeb riigiteenija surma korral tema perekonnale pensioni saamise, siis tuleb nii wälja, et tema perekond saaks kahekordse tasu esimese weerandaasta jooksul. Kõik see tuleks läbi arutada, ühtlustada ja kokkukõlla wiia ja wastawaid parandusi teha.

L. Johanson (sd.): Kui riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni-seadus oli komisjonis arutamisel, siis olid need asjaolud kõik juba teada, mida Riigikogu liige härra Holberg praegu ette tõi. Oli ka teada, et riigiteenistus-seadust arutatakse. Leian, et ei ole mingisugust tarwidust pensioni-seadusega niikaua weni-tada, kuni ükskord riigiteenistus-seadus wälja antakse. Pensioni-seadus on sedawiisi kokku seatud, et teda wõib wastu wõtta enne riigiteenistus-seaduse wastuwõtmist.

Juhataja **L. Raudkepp:** Ettepanek on tehtud Riigikogu liikme Holberg'i poolt wälja jätta tänasest päewakorrast punkt 19. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Palume hääled ära lugeda!) Soowitakse hääle äralugemist. (Hääletatakse.) Poolt on 26 häält, wastu 19, seega on ettepanek wastu wõetud.

Enne päewakorra juurde asumist on sõna sekretääril.

2. Teadaandmine Sekretäär **O. komisjonidesse** **Köster:** Riigikogu **antud seaduseel-** juhatause poolt on antud komisjonidesse **nõude kohta.** järgmised seaduseel-nõud (loeb):

Riikliku ühispiimatalituse laenufondi seadus — rahaasjanduse komisjoni.

Piirituse ja wiinamüügi seaduse muutmise seadus — piirituse ja alkoholiliste jookide müügi-seaduse komisjoni.

Seadus üldise arweseaduse (S. k. VIII k. II j.) täiendamise kohta — rahaasjanduse komisjoni.

3. Teadaandmine Kohtuministrilt on **kohtumistri esi-** tulnud esitis Riigikogu **tise kohta rkl. Jo-** liikme Johanna And- **hanna Andreesen'i** reesen'i wahialla jät- **wahialla jätmise** mise kohta, mis Riig- **kohta.** gikogu juhatause poolt on antud koosseisu komisjoni.

4. Teadaandmine Tartumaa walimis- **muudatuste kohta** ringkonna töörahwa **Riigikogu koos-** ühise wäerinna nime- **seisus.** kirja järele walitud ja Riigikogu loal wangistatud Riigikogu liigete Eduard Tiiman'i, August Mühlberg'i ja Hugo Kaas'i asemele on kutsutud Riigikogusse sama nimekirja järele Rudolf Pächter, Johannes Sillenberga ja Kristjan Saawo. 17. mail s. a.

Pärnumaa walimisringkonna töörahwa ühise wäerinna nimekirja järele walitud ja Riigikogu loal wangistatud Riigikogu liikme Eduard Parts'i asemele on kutsutud sama nimekirja järele Johanna Andreesen 17. mail s. a.

Wõru-Walga-Petseri maakondade walimisringkonna töörahwa ühise wäerinna nimekirja järele walitud ja Riigikogu loal wangistatud Riigikogu liikme Aleksander Liiber'i asemele on kutsutud sama nimekirja järele Jaan Waher 17. mail s. a.

Tagasi on astunud Riigikogust 20. mail s. a. Pärnumaa walimisringkonna töörahwa ühise wäerinna nimekirja järele walitud Jaan Rea, asemele kutsutud sama nimekirja järele Jaan Welt.

5. Kaubalaewade wõõra riigi alla ülemineku takistamise kohta käiwa seaduse tühistamise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Kaubalaewade wõõra riigi alla ülemineku takistamise kohta käiwa seaduse tühistamise seaduse“ lõpulikku redaktsiooni Riigikogu poolt kolmandal lugemisel wastuwõetud kujul järgmise muudatusega:

1. Seaduse lõpusõnad „muudetakse ära“, p. o. tühistatakse.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

6. Tuletõrje seadus—redaktsioon. (Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega parandused 1 ja 2):

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette kinnitada „Tuletõrje seaduse“ lõpulikku redaktsiooni Riigikogu poolt kolmandal lugemisel wastuwõetud kujul ühes järgmiste muudatustega:

1. § 10, esimene rida: kes selle seaduse, p. o. kes käesolewa seaduse...

2. § 17, teine lõige, teine rida: kohaline metsaametnik, p. o. kohalik metsaametnik.

Aruandja **A. Jürgenstein** (loeb):

3. § 19, teine lõige, neljas rida: wõi tema asemiku (§ 9) poolt, p. o. wõi tema asemiku poolt (§ 9).

Siin on pandud see § 9 lause keskele, mille tõttu on ta asjata lause lõhkikiskujaks. Redaktsiooni komisjon paneb ette paigutada § 9 lause lõppu.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürgenstein** (loeb): 4. § 21. Tulekahjul päästetud, p. o. tulekahjust päästetud.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

7. Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettewõtetes—redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette kinnitada „Seaduse laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettewõtetes“ lõpulikku redaktsiooni Riigikogu poolt kolmandal lugemisel wastuwõetud kujul.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

8. Eesti-Soome wahel tsiivilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette kinnitada „Eesti-Soome wahel tsiivilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seaduse“ lõpulikku redaktsiooni ilma muudatusteta sel kujul, nagu Riigikogu poolt 3. lugemisel wastu wõetud.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

9. Eesti-Rootsi wahel tsiivilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette kinnitada „Eesti-Rootsi wahel tsiivilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seaduse“ lõpulikku redaktsiooni ilma muudatusteta sel kujul, nagu Riigikogu poolt III lugemisel wastu wõetud.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

10. Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette kinnitada „Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seaduse“ lõpulikku redaktsiooni ilma muudatusteta sel kujul, nagu Riigikogu poolt III lugemisel wastu wõetud.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

11. Ehitusseaduse Redaktsiooni § 177 täiendus — komisjoni aruandja **K. Ast** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette kinnitada „Ehitusseaduse § 177 täienduse“ lõpulikku redaktsiooni ilma muudatusteta sel kujul, nagu Riigikogu poolt III lugemisel wastu wõetud.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

12. 10. oktoobril 1919 a. maaseaduse § 1 põhjal wõõrandatud maade tasu- ja wõlgadekiisimise korraldamise seadus — Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

J. Woiman (sd.): Teen ettepaneku seda seaduseelõnu anda maakommissjoni.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

13. Awalikkude raamatukogude seadus — Ilu- gemisel. **J. Luur** (krst.): Austatud Riigikogu liikmed! Wiimastel koosolekutel, kus jutt oli awalikkudest rahwaraamatukogudest, tekkisid pikemad waidlused haridusministeeriumi õiguse üle raamatukogude toetust anda raamatute muretsemises raamatukogude poolt esitatud nimekirja järele. Lugupeetud rkl. härra Gustawson arwas, et haridusministeerium võib raamatuid saata raamatukogudesse, mis seal juba olemas. Minu arusaamise järele ei ole see wäide küllalt kaaluw sellepärast, et käesolewa seaduse § 8 esimene märkus räägib sellest, et haridusministeerium saadab raamatud wälja raamatukogu poolt esitatud nimekirja järele. Juhtumisel, kui niisugust nimekirja ministeeriumile ei peaks saadetama, võib haridusministeerium rahwaraamatukogude süstemaatilisele täiendamisele asuda.

Kui rahwa- ja algkoolide raamatukogusid sisuliselt analüeerida, siis näeme, et nendes raamatukogudesse raamatuid täiesti juhuslikult on muretsetud. Seal puudub igasugune süsteem, üks raamat on wõetud siit, teine sealt, üks raamat

on arusaadaw laiematele rahwahulkadele, teine mitte. Raamatuid tuleks aga nii muretseda, et nad laiemaid rahwakihte lugema õpetaks ja edendaks nende teadmisi tähtsamate teadusharude alal ja wähehaawal laiemates rahwakihtides kunstimaitset arendaks. Laiematele rahwahulkadele on hädasti tarwis üldtähtsusega teadmisi õpetada. Wäga palju õnnetujutumisi tuleb ette ühes kui teises riiginurgas just sellepärast, et rahwahulkadel täiesti puuduwad elementaarsed algteadmised. Lastewanemad ei oska omi lapsi hoiatada, sest neil puuduwad selleks tarwilikud teadmised, neid teadmisi ei anna lastele ka kool esimesel neljal õpeaastal ja lastega juhtuwad sageli ühed kui teised õnnetused. Mõni aeg tagasi kukkus Narwas Kreenholmi wabriku wäljal elektrijuhe post pehmes maas ümber. 11-aastane poisikene, algkooliõpilane, jooksis posti juurde ning haaras kättega juhust kinni. Surm oli silmapilkne. Wanemad kaotasid poja, riik kodaniku.

Omawalitsuste kooliwalitsuste administratiw-aparaatide kaudu võib haridusministeerium kergesti informatsiooni saada selle kohta, missugused raamatud maakonnas, linnas, alewis, kihelkonnas, wallas wõi külas rahwaraamatukogudes tarwilikud. Maal ei teata sageli, missuguseid raamatuid lugeda tarwis ning kooliwalitsustelt küsitakse nõu raamatute kohta, missuguseid muretseda, kui kallid nad on jne. Palutakse õpetajaid raamatute nimekirju kokku seada ja kohtadele laiali saata. Pole mingisugust põhjust mitte usaldada haridusministeeriumi, waatamata selle peale, kes seal eesotsas seisab. Mina usun kindlasti, et haridusministeerium awalikkude raamatukogude täiendamise ümber poliitikat ajama ei hakka, (M. Juhkam, tõer.: Küll teie usaldate neid!) see oleks täiesti lubamatu nähtus. Ainult rahwa hariduslikud huwid peawad siin mõõduandwad olema, ainult sellega tuleb siin arwastada. Kokku wõttes pole mingisugust tarwidust, ega pole ka otstarbekohane raamatukogude täiendamiseks raha kohtadele saata. Rahasaatmise korral just awanebki võimalus raamatukogude ümber poliitikat ajama hakata ja just neid raamatuid muretseda, mis ühe wõi teise erakonna huwidest wälja minnes tarwilikud on. Kui meie haridusministeeriumi, kes Riigikogu kontrolli all on, ei usalda, siis ütlen mina, ei ole ka mingisugust garantiid usaldada neid tegelasi, kes kohtadel ja raamatuid

muretsewad. Sellepärast kõike kokku wõttes toetan ma haridusministeeriumi parandust § 8-as märkus I-es sõnad „raamatukogu ülewalpidaja nõusolekul“ wälja jätta.

Juhataja **L. Raudkepp**: Sõna on järjekorras haridusministeeriumi esitajal härra Ollik'ul. Et härra Ollik'ut kohal ei ole, on sõna rkl. Rei'l. Et härra Rei'd ka kohal ei ole, on sõna rkl. Laarman'il.

M. Laarman (põl.): Austatud Riigikogu liikmed! Õieti peaks niisugune tähtis asi, nagu seda on awalikkude raamatukogude seadus, ühemeelsest ja ühehäälelist wastuwõtmist leidma kõigi rühmade poolt. Kahjuks aga tekiwad isegi siin mitmed lahkarwamised ja iseäralikud waated. Selle põhjuseks on, et ka siin, awalikkude raamatukogude seaduse juures tahetakse, nagu keegi härra keskelt ütles, demogoogiat teha ja seda teiste Riigikogu liigete ja rühmade kulul toime panna. Tuletan meelde, kuidas rkl. härra Gustawson sellel alal tegutses, kui ta ühel wiimasel koosolekul siin wõõriti asju walgustas ja tõeasju peapeale pööras. Sel puhul wõttes sõna, tsiteeris ta „Kajast“ ühte minu kirjutust. Kirjutuse all seisid minu nimetähed M. L. Kahjuks on härra Gustawson sellest kirjutusest hoopis teistmoodi aru saada tahtnud, kui seda see kirjutus lubab. (L. Johanson, sd.: Kui isegi härra Gustawson sellest aru ei saanud kuidas siis talupoeg sellest aru saab?) Mul ei ole praegu käepärast stenogrammi sellest kõnest, aga härra Gustawson'i lähem parteinaaber on heaks arwanud seda kõnet oma häälekandjasse sõna sõnalt panna. Selle kirjutuse pealkirjaks on pandud „Hirmus koletis riigi ja rahwa keskel“. Kahjuks need andmed, mis seal ette toodakse, ei wasta tõele. Kõigepealt ütleb härra Gustawson, et need oletused, mis ma oma kirjutuses tõin, nimelt, kui palju awalikud raamatukogud riigilt kulu nõuawad, olla wale alusele seatud ja nimelt sellepärast, et seal on öeldud, et Eestis on umbes 50 linna ja 500 walda. Niisuguseid oletusi teha ei saa see, kes selle kirjutuse arusaamisega läbi loeb. Sest raamatukogude eelarwe juures ei wõeta arwesse ei linnade ega waldade, waid raamatukogude arwu ja need on imelikul kombel niihästi minul kui ka härra Gustawson'il karwapealt ühe suuruselt ette toodud. Mina kirjutasin haridusministeeriumi andmete põhjal, et meil Eestis mõel-

dakse awada 700 raamatukogu ning härra Gustawson kirjutab just nõnda sama palju. Seda esiteks. Teiseks ütleb härra Gustawson, et minu andmed olla wiltused sellepärast, et mina olla wõtnud paralleel ettepanekud ja sellest järeldused teinud. Ka siin eksib kahjuks härra Gustawson. Et härra Gustawson ise hariduskommissjoni liige on, siis on mul põhjust arwata, et ta meelega eksib. Nimelt saadeti Riigikogu poolt igale Riigikogu liikmele 21. septembril möödunud aastal nr. 144 all awalikkude raamatukogude seadus kätte ja kui härra Gustawson wõtaks waewaks seda lugeda, siis leiab ta sealt § 9 just nõnda nagu mina oma kirjutuses ette tõin. Nimelt: peale selle annab riik haridusministeeriumi 1924 a. eelarwe järele igale raamatukogule ühekordset toetust 15.000 marka. Selle wõtsin ma oma arwe aluseks. Härra Gustawson'i juures on nähtawasti tõeks saanud wanasõna, et hirmul suured silmad on. Sellepärast ongi temal äpardus juhtunud selle koletise maalimise juures.

Mul ei ole midagi selle wastu, et mõni suure luulelennuga härra, nagu härra Gustawson, tõeasjadega wabalt ümber käib. Et aga need „andmed“, mis tõeoludele ei wasta, ühes pealinna lehes aset leidnud, arwasin siinkohal selle kohta sõna wõtta.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **J. Wain**.)

Juhataja **L. Raudkepp**: Fakti-likes märkuseks on sõna rkl. Gustawson'il.

O. Gustawson (is.): Härra Laarman on küll katsunud ümber lükata andmeid, millised mina ette kandsin ühel eelmisel koosolekul awalikkude raamatukogude seaduse II lugemisel. Ma pean aga tähendama, et ma jään oma andmete juurde täies ulatuses. Härra Laarman ise tunnistas, et tema teatud „Kaja“ artikli kirjutanud. Selles seisab must walge peal: meil Eestis olla 500 walda. Ma ütlesin, et see ebatõde on, ja jään selle juurde. Waldade arw Eestis on 378. 378-st teha terwelt 500, see ei ole igatahes kogemata eksimine. Edasi, mis puutub kahesugustesse toetussummadesse, siis oli lugu punkti pealt nii, nagu mina sellest kõnelesin: oli kaks ettepanekut, üks anda 5 aasta kestes iga aasta 8 miljonit marka, kokku 40 miljonit marka. See oli üks ettepanek, härra Martinson'i poolt

tehtud. Seks juhtumiseks aga, kui härra Martinson'i ettepanek komisjonis läbi oleks kukkunud, tegi härra Bauer oma ettepaneku: anda raamatukogudele ühekordse toetusena à 15.000 m. igale raamatukogule. Härra Laarman, kui hariduskomisjoni liige, teadis ning teab väga hästi, kuidas nende kahe ettepanekuga lugu tõepoolest oli. Kui ta aga siiski tarwilikuks leidis „Kajas“ tõsiasju täiesti pea peale pöörda ja Riigikogu kõnetoolilt sama wassingut kaitsta, siis lubatagu konstateerida, et siin on tegemist meelega eksimisega.

Juhataja L. Raudkepp: Sõna on faktiliseks märkuseks rkl. Laarman'il.

M. Laarman (põl.): Minu kirjutus ilmus mõned päewad enne kui Riigikogu 23. oktoobril wastu wõttis otsuse, mille järele kustutas wiimase lause, millest praegu jutt oli ja ei ole sugugi, kui härra Gustawson waewaks wõtab hariduskomisjoni protokollidest järele waadata, mingisugustest paralleelidest juttu. Nii et peab tähendama, et härra Gustawson eksib tahtlikult.

Haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja **G. Ollik:** Austatud Riigikogu liikmed! Eelmisel koosolekul selle paragrahwi arutamisel tegin mina ettepaneku § 8. I märkusest wälja jätta sõnad „raamatukogu ülewalpidaja nõusolekul“ ja wastu wõtta see märkus niisugusel kujul: „haridusministeeriumil on õigus riigi toetussummasid raamatukogu poolt esitatud nimekirja järele wälja anda.“ Sel puhul wõttis rkl. Gustawson sõna ja seletas, et raamatukogu ülewalpidaja nõusolekuta raamatute saatmine raamatukogudele hädaohtlik on, nimelt et siis haridusministeerium saadab raamatud, mida keegi koha peal ei loe ja mis lahti lõikamata riiulitel wõiwad seista, sellepärast et nende järele nõudmist ei ole. Ja teiselt poolt wõib haridusministeeriumil äriline wahekord olla mõne kirjastajaga ja sellepärast saata soowimata raamatuid. Mina arwan, et need hädaohud rohkem ettekujutatud kui reaalarustel seiswad on, sellepärast, et kui juba määratud, et riigi toetussummasid wõib wälja anda raamatukogude poolt esitatud nimekirjade järele, siis ei satu sinna mitte niisuguseid raamatuid, mis ei loeta ning sellepärast ettepanek tähendatud sõnad wälja jätta, küllalt wastuwõetaw on.

Juhataja L. Raudkepp: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Gustawson'il.

O. Gustawson (is.): Märkus l-se kohta tehtud paranduse wastu waieldes, rõhutasin ma, et paranduse wastuwõtmisel wõiksid raamatukogudesse sattuda raamatud, mis seal juba olemas. Haridusministeeriumi esitaja on tähendanud, et seda hädaohtu ei olla, sest igakord olla tarwis esitada raamatukogu ülewalpidaja poolt wastawad nimekirjad. Sel puhul aga kaotaks see „ülewalpidaja nõusolekul“ mahakustutamise mõtte, sest kui nimekirjad esitatakse, siis tähendab see sisuliselt ülewalpidaja nõusolekut. Järjekult ei paranda see parandus mitte midagi.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpu sõna on aruandjal.

Aruandja H. Bauer: Walitsuse ettepanek selles paragrahwis on järgmine: „Riigi poolt määratakse iga aasta eelarwe korras awalikkude raamatukogude toetamiseks vähemalt nii suur summa, kui omawalitsus on määranud raamatukogude tarwis eelmisel eelarweaastal, kuid mitte üle 20.000 marga ühe raamatukogu tarwis. Riigi poolt määratud summad lähewad ainult kirjanduse muresemiseks.“ Nüüd paneb härra Gustawson siin ette lõpulause wälja jätta ja sellega igasugused piirid kaotada. Komisjoni nimel pean ütlemä, et wõimalik ei ole seda ettepanekut sel wiisil wastu wõtta. Sest Wabariigi Walitsus ei saaks nii hästi eelarwet kokku seada. Eelarwesse wõib tulla ükskord 2 miljonit, teine kord 10 miljonit raamatukogude toetamiseks, ja sarnane piiramatus teeks walitsusele suuri raskusi. Siis, kui ma ei eksi, kõneles rkl. Rei minewal koosolekul Tallinna linna keskraamatukogust ja oli selle wastu, aga siin härra Rei wist ei olnud mitte hästi informeeritud, kui ta kõneles kahest keskraamatukogust: üks oleks Tallinna linna keskraamatukogu, ja teine mingi uus keskraamatukogu. Nii ei ole see aga kawatsetud, waid kawatsetakse just praegust Tallinna linna raamatukogu keskraamatukoguks muuta, ja seda nimetada keskraamatukoguks sellepärast, et Tallinna linn wõiks weel mujal, näituseks Pelgulinnas, teisi filiaal-raamatukogusid awada. Sellepärast langeks härra Rei kartus, et jälle üks uus keskraamatukogu saaks awatud,

ära. Panen ette seda paragrahwi komisjoni poolt ette pandud kujul wastu wõtta.

Juhataja L. Raudkepp: On järgmised ettepanekud tehtud: rkl. Rei on oma minewasel koosolekul tehtud ettepaneku — § 8 märkus 2 tagasi lükata — tagasi wõtnud ja on selle asemel järgmise ettepaneku teinud: § 8 ja märkus 2 wastu wõtta järgmises redaktsioonis: Riigi poolt määratakse iga aasta eelarwe korras awalikkude raamatukogude toetuseks vähemalt sama suur summa, kui omawalitsus on määranud raamatukogude tarwis eelmisel eelarwe aastal, — kuid, peale märkus 2. ettenähtud erandi — mitte üle 20.000 marga ühe raamatukogu tarwis. Riigi poolt määratud summad lähewad ainult kirjanduse muretsemiseks.“ Märkus 1. jääks endiseks. Märkus 2. „Tallinna linna raamatukogule määratakse riigi poolt toetust vähemalt kolm marka iga Tallinna elaniku kohta aastas.“

Siis on rkl. Gustawson'i ettepanek § 8 esimese lõike kohta: „Riigi poolt määratakse iga aasta eelarwe korras awalikkude raamatukogude toetamiseks sama suur summa, kui omawalitsus on määranud raamatute muretsemiseks raamatukogudele eelmisel eelarwe aastal. Riigi poolt määratud summad lähewad ainult kirjanduse muretsemiseks.“ Kui see ettepanek ei peaks läbi minema, siis on rkl. Gustawson'i poolt tehtud järgmine ettepanek § 8 kohta: „§ 8-das wõtta juhtumisel, kui minu esimene parandus tagasi lükatakse, 20.000 marga asemel 50.000 marka.“

Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek: „Teen ettepaneku märkus 1-ne wälja jätta ja märkus 2. wõtta paragrahwi teise lõikena.“

Rkl. Gustawson'i poolt on ettepanek: „Panen ette § 8-da märkus 2-ses arwu „kolm“ asemel wõtta arw „neli“.“

Haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja Ollik'u poolt on järgmine ettepanek: „Panen ette § 8-da märkus 1-ne wastu wõtta järgmises redaktsioonis: haridusministeeriumil on õigus riigi toetussummasid raamatukogu poolt esitatud nimekirja järele raamatute näol wälja anda.“ Sellega on sisuliselt ühine rkl. Luur'i ettepanek, et märkus 1-st wälja jätta sõnad: „raamatukogu ülewalpidaja nõusolekul.“

Wiimaks on rkl. Laarman'i poolt ettepanek § 8. 1-se lõike sõnade järele: „raa-

matukogude tarwis“ juurde wõtta sõnad „raamatute muretsemiseks“.

Kawatsen need ettepanekud hääletamisele panna selles järjekorras, nagu nende ulatus on, nimelt esiteks rkl. Rei ettepanek, mis käib § 8-da ja teise märkuse kohta, siis rkl. Gustawson'i ettepanek § 8 esimese lõike kohta, siis rkl. Gustawson'i ettepanek „200.000 asemel wõtta 50.000“, siis rkl. Laarman'i ettepanek selle paragrahwi 1-se lõike kohta, et sõnade järele „raamatukogude tarwis“ juurde wõtta sõnad „raamatute muretsemiseks“. Siis tuleks hääletamisele rkl. Juhkam'i ettepanek, et märkus 1. wälja jätta ja märkus 2. wõtta paragrahwi teiseks lõikeks, siis haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja Ollik'u ettepanek, et esimesest märkusest wälja jätta sõnad „raamatukogu ülewalpidaja nõusolekul“, missuguse ettepanekuga ka rkl. Luur on ühinenud, ja siis lõpuks tuleks hääletamisele rkl. Gustawson'i ettepanek 2-ses märkuses arwu „kolm“ asemel wõtta arw „neli“.

Selle hääletamise korra wastu ei waielda, hääletan siis selles järjekorras. Hääletamisele tuleb rkl. Rei ettepanek. (H ä ä l e t a t a k s e.) Mul on raske otsustada, palun weel kord. (H ä ä l e t a t a k s e.) Poolt on 14 häält, wastu — 27 häält, sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Gustawson'i ettepanek § 8-da esimese lõike kohta. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Gustawson'i ettepanek wõtta selle esimeses lõikes „20.000 marga asemel 50.000 marka“. (H ä ä l e t a t a k s e.) Mul on raske otsustada, palun uuesti. (H ä ä l e t a t a k s e.) Poolt on 16 häält, wastu — 20 häält, sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Laarman'i ettepanek § 8-da esimese lõike kohta, juurde lisada sõnad „raamatute muretsemiseks“. (H ä ä l e t a t a k s e.) Mul on raske otsustada, palun uuesti. (H ä ä l e t a t a k s e.) Poolt on antud 13 häält, wastu — 26 häält, sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Juhkam'i ettepanek, et esimene märkus ära jätta ja teine märkus paragrahwi teiseks lõikeks wõtta. (H ä ä l e t a t a k s e.) Mul on raske

otsustada, palun uuesti. (Hääletatakse.) Poolt on antud 20 häält, vastu — 23 häält, sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb haridusministri kooliosakonna juhataja Ollik'u ettepanek, millega rkl. Luur ühines, märkus 1-sest jätta välja sõnad „raamatukogu ülewalpidaja nõusolekul“. (Hääletatakse.) Mul on raske otsustada, palun uuesti. (Hääletatakse.) Poolt on 11 häält, vastu 21, sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb viimane ettepanek rkl. Gustawson'i poolt, wõtta teises märkuses arwu „kolm“ asemel arw „neli“. (Hääletatakse.) Mul on raske otsustada, palun uuesti. (Hääletatakse.) Poolt on antud 17 häält, vastu — 24 häält, sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 8, nagu hääletamise tagajärjed on näidanud, komisjoni poolt ettepanek kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 8 wastu wõetud.

Aruandja **H. Bauer** (loeb): § 9. Kui awaliku raamatukogu aset täidab eraraamatukogu (§ 3), siis läheb raamatute muretsemiseks määratud toetus, mis käesolewa seadusega on omawalitsuse ja riigi kanda, eraraamatukogu ülewalpidaja kätte. Eraraamatukogu tegewuse lõpetamise puhul, wõi kui eraraamatukogu ei täida enam awaliku raamatukogu ülesandeid, lähewad kõik riigi ja omawalitsuse summadega ostetud raamatud kohalikule omawalitsusele uue raamatukogu asutamiseks wõi mõnele teisele awalikule raamatukogule üleandmiseks.

Märkus. Käesolewas paragrahwis tähendatud eraraamatukogude ülewalpidamise kulud määratakse kindlaks kokkufepel wastawa omawalitsuse ja eraraamatukogu omaniku wahel.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku sõna „märkus“ selles paragrahwis maha kustutada. Tähendab, see mis märkuse alla käis, jääks paragrahwi teise lõikena.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõpu sõna on aruandjal.

Aruandja **H. Bauer**: Ühinen.

Juhataja **L. Raudkepp**: Aruandja on selle ettepanekuga ühinenud.

Lahus hääletamist ei soowita, panen siis § 9-da hääletamisele ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 9 wastu wõetud.

Aruandja **H. Bauer** (loeb): § 10. Raamatukogu walitsejaks ja korraldajaks on juhataja (hoidja), kelle määrab ametisse ja wabastab ametist raamatukogu ülewalpidaja. Juhataja tasu määrab kindlaks raamatukogu ülewalpidaja tema ametisse määramisel.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 10 wastu wõetud.

Aruandja **H. Bauer** (loeb): § 11. Raamatukogu juhataja kannab wastutust raamatukogu tegewuse eest ja hoolitseb raamatute korras- ja alalhoidmise eest. Eriti on tema ülesanded:

- a) raamatukogu walitsemine ja korraldamine;
- b) ajakirjanduse tellimine;
- d) raamatute ostmine ja inventeerimine;
- e) tarwiliste nimekirjade walmistamine;
- f) raamatute wäljaandmine ja tagasi nõudmine;
- g) kõigi raamatukogule määratud summade tarwitamine ülewalpidaja poolt kinnitatud eelarwe piirides ja korras, silmas pidades § 14. nõudeid;
- h) töö jaotamine ametnikkude ja teenijate wahel, kui nad olemas;
- i) ettepanekute tegemine ülewalpidajale ja ametiasutustele raamatukogusse puutuwa isikutes;
- k) raamatukogu arwustiku pidamine ning aruannete kokkuseadmise;
- l) läbikäimine eraisikutega ja -asutustega.

M. Juhkam (töer.): Ma leian, et lause täht l all ülearune on ja wõib ainult arusaamatusi tekitada. (O. Gustawson, is.: Mispärast?) Aga sellepärast, et kui raamatukogu juhataja ülesandeks on läbikäimine eraisikutega ja -asutustega, siis selge ei ole, missugune läbikäimine see on: kas ametlik wõi mitteametlik. Kui siin on jutt mitteametlikust läbikäimisest, siis on see iseenesest mõistetaw asi ja selleks ei ole waja mingisugust märkust. Mõeldakse siin aga ametlikku läbikäimist, siis minu arusaamise järele raamatukogu juhatajale sarnast õigust anda ei saa, sest ametlikud

lääbikäimised toowad tihti peale enestega kaasa ka kohustused. Nendel on sage-dasti kohustuse wõi lepingu iseloom, ja sarnases läbikäimises ei saa raamatukogu juhataja olla ilma raamatukogu ülewalpi-daja teadmata ja nõusolekuta. Leian wiimase lause olewat ülearuse ja teen ettepaneku kustutada punkt 1 „lääbikäimine eraisikutega ja -asutustega“.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpu-sõna on aruandjal.

Aruandja H. Bauer: See ettepanek oli ka komisjonis arutusel, siiski arwas komisjon, et parem on see lause sisse jätta. On tarwis ju teada, kes esitab raamatukogu, kelle poole pöörata, kas raamatukoguhoidja wõi nõukogu poole, kes wahetewahel kokku tuleb, mille tõttu wahest ehk raskusi wõiks tekkida, ja sellepärast leiti tarwiliku olewat seda lauset sisse jätta. Mis aga puutub rkl. härra Juhkam'i oletusesse, et siin wõiks raskusi tekkida, siis mina arwan, et seaduses on punkt, nimelt § 23, mille järel on haridus-ministeeriumil õigus anda weel täiendawaid määrusi raamatukogude kohta ja ka nende ametnikkude kompetentsi suhtes. Jään selle juurde, et see paragrahw II lugemisel wastu wõetakse komisjoni poolt esitatud kujul.

Juhataja L. Raudkepp: Ettepanek on tehtud wälja jätta punkt 1 — „lääbikäimine eraisikutega ja -asutustega“. (Hääletatakse.) Poolt on antud 6 häält, wastu — 17, sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 11 hääletamisele sel kujul, nagu ta komisjoni poolt esitatud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 11 wastu wõetud.

Aruandja H. Bauer (loeb): § 12. Raamatukogu juhataja äraolekul täidab tema aset raamatukogu ülewalpidaja nõusolekul keegi teine isik raamatukogu juhataja ettepanekul.

Juhataja L. Raudkepp: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 12 wastu wõetud.

Aruandja H. Bauer (loeb): § 13. Awalikud raamatukogud alluwad kohalike omawalitsusele. Raamatukogusse puutuwate küsimuste arutamisest omawalitsuse organide koosolekutel wõtawad sõnaõigusega osa ka raamatukogude juhatajad.

M. Juhkam (töer.): Selle paragrahwiga ei ole asi ka päris korras. Raamatukogudesse puutuwate küsimuste arutamisest omawalitsuse organide koosolekutel wõtawad sõnaõigusega osa ka raamatukogude juhatajad. Aga mis siis, kui nad ei ilmu? Siis järgneb siit — see on wist päris selge — et need organid ei saa asuda küsimusi arutama. (Wahel hüüe: Miks ei saa?) Ei, see ei ole selge, et nad wõiwad arutada. Wõib kaitseda seisukohta, et nad seda ei saa. Ja kui nii, siis wõib ju näituseks juhtuda, et raamatukogu juhataja asub mitu ja mitu wersta kaugel, kuna aga arutusele tulew küsimus wõib olla iseenesest wäga wäikse tähendusega, waja asuda seisukohale, et kui temale kutse on saadetud, siis kui ta tuleb, on hea, kui ta ei tule, — ei lange sellepärast küsimus päewakorrast ära. Teen ettepaneku lugeda sõna „wõtawad“ asemel „wõiwad osa wõtta“.

J. Jaanis (rhw.): Mina arwan, et see ettepanek, mis rkl. härra Juhkam tegi, sugugi asja ei paranda, just sellepärast, et käesolewa paragrahwi teine lause ei kohusta raamatukogu juhatajat koosolekutest osa wõtma, kui raamatukogu juhataja soowib asja arutamisest osa wõtta, siis wõib tema seda teha, kui tema ei wõta osa, ei lange see küsimus päewakorrast mitte ära. Mina kaitsen ettetoodut ainult sellelt seisukohalt wälja minnes. Kui asi kujuneks nii, et sõnaõigusega raamatukogu juhataja koosolekust osa wõtta ei saa, ei jääks asja arutamine mitte seisma. Sellepärast teen ettepaneku, et see wiimane lause niisugusel kujul sisse jäetakse, nagu ta ette oli pandud.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpu-sõna on aruandjal.

Aruandja H. Bauer: Mina leian, et see ettepanek asja ei muuda. Paragrahwis on selgesti öeldud, et raamatukogude juhatajad wõtawad koosolekutest osa sõnaõigusega ja see ei ütle sugugi, et nemad tingimata peawad seal olema. Sellepärast teen ettepaneku see paragrahw komisjoni poolt esitatud kujul wastu wõtta.

Juhataja L. Raudkepp: Rkl. Juhkam'i poolt on tehtud järgmine ettepanek wõtta selles paragrahwis sõna „wõtawad“ asemele sõnad „wõiwad osa wõtta“. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa

enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 13 komisjoni poolt esitatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 13 wastu wõetud.

Aruandja **H. Bauer** (loeb): § 14. Awaliku raamatukogu ülewalpidaja otsusel asutatakse raamatukogu juurde raamatukogu nõukogu, kelle liikmeks on vähemalt kolm raamatukogu ülewalpidaja omawalitsuse poolt walitud isikut ja kõik omawalitsuse raamatukogude juhatajad. Nõukogu ülesandeks on raamatukogusse puutuwate tähtsamate küsimuste arutamine ja raamatukogu tegewuse korralikuse eest hoolitsemine, eriti on tema ülesandeks:

a) raamatukogu juhataja poolt kokku seatud eelarwe läbiwaatamine;

b) raamatukogule eelarwe alusel seotatawa kirjanduse ja muu waranduse nimestiku kinnitamine;

d) ettepanekute läbiwaatamine kirjanduse kõrwaldamise wõi wõrandamise kohta raamatukogust;

e) raamatukogu waranduse korrahoidmise järelwalwe;

f) abinõude otsimine raamatukogu ainelise külje tõstmiseks;

g) raamatukogu tegewusaruande läbiwaatamine.

Nõukogu kodukorra kinnitab wastaw maakonna- wõi linna kooliwalitsus.

Märkus 1. Raamatukogu nõukogu puudumisel täidab wiimase ülesandeid kohaliku omawalitsuse haridusnõukogu. Raamatukogu juhataja wõtab sarnasel korral raamatukogusse puutuwate küsimuste arutamisest haridusnõukogus hääleõigusega osa.

Märkus 2. § 3. ettenähtud eraraamatukogu ülewalpidaja on kohustatud vähemalt kolmeliikmelist toimkonda moodustama, kes raamatukogu nõukogu ülesandeid täidab ja selle koosolekuist kohaliku omawalitsuse esitaja hääleõigusega osa wõtab.

M. Juhkam (tõer.): Raamatukogude nõukogul on raamatukogude korraldamisel wõrdlemisi suured ülesanded. Huwitaw aga, et nõukogu kodukorra kinnitab linna wõi maakonna kooliwalitsus. Ebamäärase asutuse „kooliwalitsuse“ wastu olen mina waielnud juba warem, aga siin on küsimus siiski weidi teist laadi. Kui palju omawalitsused raamatukogudele

raha määravad jne., selle otsustab raamatukogude nõukogu. Raamatukogude nõukogu kodukorra kinnitab aga kooliwalitsus. Järjekult ei allu raamatukogude korraldamine alati linna- wõi maakonnawalitsusele, waid wastawale kooliwalitsusele, — vähematel linnadel näiteks puuduwad oma „kooliwalitsused“. Minu arusaamise järele ei ole see õige. (Hüüded: Kodukord!) Kodukord ja kodukord on wõrdlemisi tähtis asi, kodukord näeb ette küsimused, mida arutatakse raamatukogude nõukogu koosolekul ja kuidas arutatakse. Arwan, et kodukorra kinnitamine peab kuuluma maakonna- ja linnawalitsustele, aga mitte kooliwalitsustele. (Wahelhüüe keskelt: Kooliwalitsus on kompetentsem!) On ta nüüd kompetentsem wõi mitte, kuid tegelikult allub ka kooliwalitsus maakonnawalitsusele. Teen ettepaneku paragrahwis wälja jätta sõna „kooli“.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja **H. Bauer**: Mina arwan siiski, et see paragrahw peaks wastu wõetud saama sel kujul, nagu ta komisjoni poolt ette pandud on, sest härra Juhkam'i parandus oleks weel mõeldaw olnud paragrahwi endise redaktsiooni puhul, kuid nüüd on see parandus wastuwõtmatu. Sellesse paragrahwi on üles wõetud sõnad, et raamatukogude nõukogude kodukorra kinnitab kooliwalitsus, puht tehnilisest seisukohast wälja minnes, sellepärast, et nagu juba siin tähendati, kooliwalitsus on ikkagi enam kompetentne raamatukogude asjus kui maakonnawalitsus, kus isikud mitmesugustelt erialadelt koos, nagu arstid, agronoomid ja inseneerid, kes küll wäga head rahwa terwishoiu ja maanteede tundjad wõiwad olla, aga kellel raamatukogude kokkuseadmisest ja korraldamisest aimugi ei ole. Mina kordan weel, et siin on silmas peetud ainult kodukorra tehnilist kokkuseadmist. Sellepärast teen ettepaneku seda paragrahwi niisugusel kujul wastu wõtta, nagu ta komisjoni poolt on esitatud.

Juhataja **L. Raudkepp**: Ettepanek on tehtud rkl. Juhkam'i poolt selle paragrahwi eelwiimases reas wälja jätta sõna „kooli“. Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 14 komisjoni poolt esitatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 14 vastu wõetud.

Aruandja **H. Bauer** (loeb): § 15. Igas raamatukogus peab olema inventaariraamat ja raamatute nimekiri haridusministeeriumi poolt heakskiidetud liigituskawa järele.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 15 vastu wõetud.

Aruandja **H. Bauer** (loeb): § 16. Awalikule raamatukogule, wälja arwatud Tallinna keskraamatukogu, ei tohi muretseda kõlbluswastast kirjandust.

Märkus. Tallinna keskraamatukogu eraldab selles paragrahwis äratähendatud raamatud eriosakonda, mis awalikuks tarwitamiseks ei ole määratud.

L. Johanson (sd.): Sarnane paragrahw raamatukogude seaduses on täiesti ülearune. Need inimesed, kes raamatukogusid juhatawad, on harilikult sarnased, kellel ikkagi oma teatud mõõdupuu on raamatute hindamiseks. Kui meie aga siia wõtame paragrahwi, et raamatukogudes ei tohi osta kõlbluswastast kirjandust, siis puudub mõõdupuu, millega seda kõlbluswastast kirjandust mõõta, millega seda ära määrata, mis on kõlbluswastane kirjandus. Meie teame, et meie Eesti paremate kirjanikkude kohta on sagedasti arwamised lahku läinud, teame ka, et on inimesi, kes Gustaw Suits'u „Walget kätt“ loewad kõlbluswastaseks tööks, aga on ka teisi, kes ütewad, et see wäga hea töö on. Meil on ka inimesi, kes kõiki meie uuemate kirjanikkude töösid kõlbluswastasteks töödeks loewad. Raamatukogudes ei tohiks mitte muretseda alawäärtuslikku kirjandust, selle eest peaks hoolitsetama, aga seda jälgima hakata, kuidas nüüd ühele wõi teisele inimesele mõni töö kas kõlbluswastane wõi mitte näib, see on lihtsalt wõimatu, sest siin lähewad waated täiesti lahku. Wõib olla, et meie haridusministeeriumi juhtiwateks jõududeks on inimesi, kes suuremat osa Wisnapuu töödest, samuti ka Marie Under'i, Metsanurga ja Tammsaare töödest peawad kõlbluswastasteks töödeks, mis aga ometi arwustuse poolt heakskiitmist on leidnud. Kui nüüd niisugused juhtiwad jõud ennast maksma tahawad panna, siis oleks selle tagajärjeks

just see, et meie raamatukogudesse satub suur hulk kindlasti alawäärtuslikku kirjandust. Kõlbluswastase kirjandusega wõitlemise tähe all jäetakse paremad tööd wälja ja toimetatakse raamatukogudesse tööd, mis alawäärtuslikud. Ometi tuleb just selle järele waadata, et raamatukogudes ei satuks alawäärtuslikku kirjandust ja siin juures tuleks kõlbluse mõõdupuu täiesti kõrwale jätta. Pealegi ei ole meil asutus, kes ära määrata suudaks, missugune töö on kõlbluswastane. Wõidakse ju öelda, et seda teeb kohus, aga meie teame, et nagu see wäljamaal tihti ette on tulnud, ei ole kohus ka mitte küllalt kompetentne asutus selleks, et ära määrata, missugune osa kirjandust on kõlbline ja mis mitte kõlbline ei ole.

O. Gustawson (is.): Kui mina ei eksi, siis oli esimeses hariduskomisjoni poolt esitatud seaduseelnõus sõna „kõlbluswastane“ asemel sõna „alawäärtuslik“. Pärast aga wõeti see parandus sisse, kui ma ei eksi, wist omawalitsuse komisjoni ettepanekul. Seda paragrahwi tema parandatud kujul on eriti kaitsenud haridusministeerium. Selleks, et olla wõida selle poolt wõi vastu, tahaksin esitada haridusministeeriumi esitajale paar küsimist. Esiteks, kes ja kuidaswiisi tahetakse kindlaks teha, mida tuleb kõlbluswastase kirjanduse all mõista? Kas jäetakse see iga raamatukogu ülewalpidaja enda otsustada? Wõi tahab haridusministeerium selle küsimuse enda kompetentsi kuuluwaks seletada. Siin tekib aga küsimine, kuidas haridusministeerium järewalwet teostab, kas eelkontrolli wõi järewal kontrolli näol. See tähendab, kas tahetakse kokku seada ja awalikult teatawaks teha kõlbluswastaste keelatud raamatute nimekiri wõi asutakse seisukohale, et tagantjärele kogust wälja praagitakse raamatud, mis hiljem tunnustatakse kõlbluswastaseks. Siin tekib aga küsimus, kes peab tasuma wäljapraagitud raamatute hinna, kas raamatukoguhoidja wõi ülewalpidaja.

Lõpuks on ju weel kolmas tee: kohus otsustab iga konkreetse juhtumise korral, milline raamat kõlbluswastane, milline mitte. Nii kaua, kui need küsimused selgitatud ei ole, on enam kui wõimatu selle paragrahwi poolt hääletada.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku maha kustutada sõna „märkus“ ja märkus ise jätta paragrahwi teise lõikena.

Haridusministeeriumi koo-
liosakonna juhataja **G. Ollik**:
Rkl. härra Gustawson küsis, kuidas mõt-
leb haridusministeerium teostada raama-
tukogude kontrolli. Peab ütleva, et eel-
kontrolli olla ei saa. Kui juba vastu
wõeti § 8 märkus 1, siis on haridusmini-
steeriumi ülesanne krediiti jaotada, mille
juures aga raamatute nimekirja arutamisele
ei tule. Arusaadaw on, et normaal asja
käigu juures ei wõiks kohut selle asja
sisse tõmmata; seda peaks järelkontrolli
näol teostama, kas otseteed wõi nende
asutuste kaudu, kes koha peal haridusmi-
nisteeriumi ülesandeid täidawad.

See seadus ei sisalda eneses mitte
neid tundemärke, mille järele raamatuid
wõiks lugeda kõlbluswastasteks. Seda
tuleks muul teel lahendada ehk awaliku
arwamisega rehkendada.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõpu-
sõna on aruandjal.

Aruandja **H. Bauer**: Selle para-
grahwi mõttes on wäljamaal terwed sea-
dused wälja antud. Lääne-Euroopa riiki-
des on seda küsimust alati wäga tähtsaks
peetud ja ka meie oleme otsekohe kohus-
tatud kõige vähemalt ühe sellekohase pa-
ragrahwi seadusesse wõtma. Siin ei ole
aga mitte seda karta, et teatud eelkont-
roll oleks, waid ma saan sellest nii aru,
et kui tuleb kaebtus, et kusagil raamatu-
kogule on muretsetud kõlbluswastast kirj-
jandust, siis on § 22 järele järelwalwaja
asutus linna wõi maakonna kooliwalitsus
kohustatud selle peale tähelepanu juhtima.
Et see ei ole mitte üks isik, siis ei ole ka
karta, et siin kellegiga saaks ülekohtuselt
talitatud. Kui need raamatud kõlbluswas-
tased on, siis ei tule neid kellegil wälja
maksta, waid nad wiiakse Tallinna kesk-
raamatukogu kinnisesse osakonda, see on
ühest kogust teise üle.

Härra Juhkam'i ettepanekuga ühinen,
et sõna „märkus“ ära jääks ja märkus
paragrahwi teise lõikena wõetaks.

Juhataja **L. Raudkepp**: Rkl.
Juhkam'i ettepanekuga, wõtma märkus pa-
ragrahwi teise lõikena, on aruandja ühi-
nenud. Panen § 16 ühes muudatusega
hääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.) Mul
on raske otsustada, palun uuesti. (H ä ä -
l e t a t a k s e.) § 16 wastuwõtmise poolt
on 18 häält, vastu 15 häält, — seega
on § 16 w a s t u w õ e t u d.

Aruandja **H. Bauer** (loeb): § 17.
Awaliku raamatukogu juhatajal ei ole õi-
gust ilma raamatukogu ülewalpidaja nõus-
olekuta kirjandust raamatukogust kõr-
waldada wõi wõõrandada.

Juhataja **L. Raudkepp**: (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega
on § 17 w a s t u w õ e t u d.

Aruandja **H. Bauer** (loeb): § 18.
Awalik raamatukogu peab vähemalt üks
kord nädalas raamatute saamiseks lahti
olema. Lähema tarwitamise korra seab
kokku raamatukogu juhataja ja kinnitab
raamatukogu ülewalpidaja.

O. Gustawson (is.): Panen ette
käesolewas paragrahwis sõnade „üks
kord nädalas“ asemele wõtma „kaks korda
nädalas“. Meie arusaamise järele on üks
kord nädalas raamatukogude lahtioleku
ajaks liiga vähe. Eriti oleks see kitsen-
daw talwisel ajal, kus inimestel rohkem
aega ja wõimalusi lugemiseks. Raamatu-
kogusid kaks korda nädalas lahti pidada
ei tee isegi maal raskusi. See wõiks sün-
dida laupäewiti ja pühapäewiti wõi jälle
neljapäewiti ja pühapäewiti.

Wõib ju wäita, et wallad wabatahtli-
kult oma raamatukogud koguni 5 ja 6
päewa nädalas lahti peawad. Lugu on
niisugune, et paljud wallad vähemalt esi-
algu waatawad raamatukogude kui as-
jata pallasti peale. Sellepärast on karta,
et suur osa neist lahtioleku ajaks määrab
seaduses ettenähtud minimaalse määra.
Teen ettepaneku ühe korra asemele wõtma
kaks korda.

M. Laarman (põl.): Kommisjonis oli
see asjaolu kõne all, kas mitte wõtta
enam kordasid raamatukogu lahtioleku
aega nädalas, aga lõpuks jõuti siiski ot-
susele, et ei tuleks mitte kõrgemat määra,
kui üks kord nädalas wõtma, sest on tea-
tawasti hulk wäikseid raamatukogusid,
kus mõtet ei ole, et neid mitu korda nä-
dalas lahti hoida. Kui meie aga seaduses
ära normeerime, et raamatukogud kaks
wõi kolm korda nädalas peawad lahti
olema, siis tekitab see asjata kulu, mida
tarwis ei ole. Kui raamatukogu suureks
läheb ja tarwidus tõuseb, et raamatuid
mitu korda nädalas wälja anda, siis aru-
saadaw, et tehakse ka sarnane korraldus.
Eelolewate põhjuste pärast leian, et härra
Gustawson'i ettepanek on täiesti asjata.
Harilikult ütleb härra Gustawson, et meie

omawalitsused leiawad ja peawad ise teadma, mis neile tarwis läheb, siis lubame neile seda oma õigust tarwitada.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja **H. Bauer**: Küsimus oli komisjonis arutusel samal põhjusel, nagu härra Laarman tähendas, kuid komisjoni enamus jäi siiski siin esitatud korra juurde.

Juhataja **L. Raudkepp**: Ettepanek on tehtud härra Gustawson'i poolt: „üks kord“ asemele võtta „kaks korda“. (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 15, vastu 22 häält. Nähtaw enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Panen § 18 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtaw enamusega on § 18 vastu võetud.

Aruandja **H. Bauer** (loeb): „§ 19. Awaliku raamatukogu tarvitamine on kõigile omawalitsuse piirkonnas asuwatele kodanikkudele waba (variant: „ja maksuta“); wäljaantud raamatute alalhoiu eest võib raamatukogu ülewalpidaja korralduse järele tarwitajalt teatud kindlustust nõuda, mille kinnitab maakonna- või linnawalitsus. Raamatu mittetähtjaks tagasitoomise eest võib raamatukogu ülewalpidaja trahwi võtta, mille suuruse kinnitab maakonna- või linnawalitsus.“

Märkus 1. Raamatukogu ülewalpidaja võib iga wäljaantud raamatu tarvitamise eest kunni 5 margani raamatu pealt nädalas raamatukogu heaks maksu võtta. Raamatute tarvitamise eest lugemistoas, kui niisugune olemas, mingisugust maksu ei võeta.

Variant: Märkus 1 wälja jätta.

Märkus 2. Tallinna keskraamatukogust woiwad kõik kodanikud ka wäljaspool Tallinna piirisid kirjandust tarvitamiseks saada. Tarvitamise korra seab kokku Tallinna linnawalitsus ja kinnitab haridusministeerium.“

§ 19 juurde tuleb teataw parallelettepanek. Üks ettepanek on järgmine: „Awaliku raamatukogu tarvitamine on kõigile omawalitsuse piirkonnas asuwatele kodanikkudele waba.“ Teine variant lisab juurde: „ja maksuta“, see tähendab raamatuid võib ka koju kaasa wiia maksuta, edasi ütleb seadus: „wäljaantud raamatute alalhoiu eest võib raamatukogu ülewalpidaja korralduse järele tarwitajalt

teatud kindlustust nõuda, mille kinnitab maakonna- või linnawalitsus. Raamatu mittetähtjaks tagasitoomise eest võib raamatukogu ülewalpidaja trahwi võtta, mille suuruse kinnitab maakonna- või linnawalitsus.“

Märkus 1. Raamatukogu ülewalpidaja võib iga wäljaantud raamatu tarvitamise eest kunni 5 margani raamatu pealt nädalas raamatukogu heaks maksu võtta. Raamatute tarvitamise eest lugemistoas, kui niisugune olemas, mingisugust maksu ei võeta.“

Variant: Märkus 1 wälja jätta.

Kui esimene variant paragrahwi peaosas vastu wõetakse, siis langeb esimese märkuse teine variant isenesest ära. Ehk lubate mulle seletada komisjoni seisukohta. Osa komisjoni liigetest oli selle poolt, et täiesti maksuta tarvitamine vastu wõetakse, mis muidugi soovitaw oleks, et awalik raamatukogu peaks täiesti maksuta kättesaadaw olema. Teine osa, kes selle poolt hääletas, et lubada teataw maks võtta, asus seisukohale, et siin ei ole maks peale sunnitud, waid ainult lubatakse võtta peajasjalikult teiste põhjuste pärast ja nimelt tähendati 1) Meil on publikum harjunud vaatama asja peale, mis maksuta antakse, nagu halwa kauba peale, mida heameelega vastu ei võeta. 2) Oleks publikum kohustatud ise ka natukene kaasa aitama raamatute arwu suurendamiseks, sest need summad, mis sisse tuleks, läheks otsekohe raamatukogu suurendamiseks, see on nagu sunduslik laen sellesama raamatukogu heaks. Nii siis teine osa komisjoni liikmetest oli selle poolt, et oleks võimalik maksu võtta, kuid ainult raamatute eest, mis kogust wälja antakse koju.

O. Gustawson (is.): Ma toetan § 19 varianti. See tähendab sõnade järele „kodanikkudele waba“ juurde lisada sõnad „ja maksuta“. Ühtlasi on tarwis wälja jätta märkus, mis räägib maksu ülemmäärast. Seda järgmistel põhjustel: § 2 seab üles nõude, et raamatukogu peaks olema kõigile kogukonna kodanikkudele kättesaadaw. See kättesaadawus ei olene mitte ainult raamatukogude arwust, waid ühteaegu tingimistest, kuidas kodanikud raamatukogu tarwitada woiwad. Käesolewa paragrahwi I variant oma märkusega näeb ette 5-margalise nädalase maksu loetawa raamatu pealt. Peab tähendama, et see maks mitmel keh-

wemal inimesel, iseäranis õpilastel, oma minimaalsuse peale vaatamata ülejõu käib.

Raamatukogu kõige agaramateks tarwitajateks on koolilapsed. Suuremas osas waldades, kus raamatukogud olemas, on asi juba praegu korraldatud nii, et koolilastele antakse raamatuid lugemiseks wälja ilma tasuta, on muidugi ka erandid, kus neiltki tasu wõetakse. Samuti on meil teada, et awalikud linnaraamatukogud Tallinnas, Tartus ja mujal ei wõta maksu raamatute lugemise pealt. Awaliku raamatukogu mõttega on juba ühte sulanud mõiste, et raamatukogu on maksuta. Nii peaks see olema. Kui tahtakse, et awalik raamatukogu oleks kõigile kättesaadaw, nagu algkoolgi kõigile asjaomastele, siis peame awalikud raamatukogud seadma ühesugustesse tingimistesse algkoolidega. Hariduskommisjonis wõeti esialgu wastu maksumäär, mis oli 2½ korda wäiksem, kui praeguses märkus I ette nähtud, nimelt 2 marka. 2 marga asemel wõeti wiis tööerakondlase härra Oja ettepanekul, kes ise põhimõttelikult oli asjaomase maksu wastu. Pooldada ühelt poolt seisukohta, et awalik raamatukogu peab olema igal tingimisel maksuta, teiselt poolt aga ühte teha maksukõrgenduse ettepanek, see tundub pisut kummalisena. (W a h e l h ü ü e M. J u h k a m'i, tõer., poolt. W a h e l h ü ü e A. A n d e r k o p p i, tõer., poolt.) Tööerakonda kuuluw härra Oja. See wiis marka wõib ju härra Oja ja teie arwates wäga kena asi olla, aga ei saa ometi korraga pooldada kaht wastupidist asja; raamatukogu olgu maksuta wõi hästi kõrgemakuline. Harilikult walitakse sarnastel juhusel kahest kurjusest wäiksem. Kui mõtet härra Oja wiisi samas suunas edasi arendada, siis wõiks ju koguni määrata 100 marka nädalas iga raamatu tarwitamise pealt. (A. A n d e r k o p p i, tõer.: N ü ü d T e i e h a k k a t e h ä r r a L a a r m a n'i m o o d i r ä ä k i m a, e t 5 ja 100 m a r k a o n ü k s.) Ma tõin selle waid näitusena, kuhu wõib jõuda, kui raamatute lugemismaksu põhimõttelikult eitades, esinetakse maksukõrgenduse ettepanekuga.

Hariduskommisjonis olid põllumehed need, kes rõhutasid, wäikene maks olla nagu sülitamine õngeussi peale: see tõmbawat rahwa raamatule ligi, nagu sülg kala. Nähtawasti on nad ses suhtes hästi kogenud oma „Kajaga“. Seda saadetakse ju laialt ilma maksuta, ei leia aga põrmugi poolehoidu. „Kaja“ leiwa- ja risti-

isad on nähtawasti arwamisel, et poolehoiu puuduse tingib „Kaja“ maksuta lewitamine. Meie aga arwame, et „Kaja“ mitteminekus on süüdi mitte selle lehe maksuta saatmine, waid „Kaja“ sisu. See on, mis rahwa „Kajast“ eemale peletab. Kas lewitada seda lehte maksuta wõi maksuga — jänni jääb ta omaga ikka. (J. S o o t s, põl.: R u m a l i n i m e n e e i o s k a t a r g a s t l e h e s t l u g u p i d a d a!)

Ma rõhutan: awalikud raamatukogud peawad olema kõigile kodanikkudele maksuta kättesaadawad. 5-margalise maksu kaitsjad leiawad, et lugemismaksuga sisse wõtta wõidaks tõhusaid summasid, mis läheksid raamatukogu täiendamiseks. Nad unustawad aga ära, et sel teel sissetulewad summad niiwõrd wäikesed on ja nende summade arwestamine sedawõrd kulukas ja tülikas töö, et siin täie õigusega tarwitada wõiks wanasõna: palju kisa, aga wähe willa. Peale selle ei ole eelmistes paragrahwides ette nähtud, kes lugemismaksu sisse kasseerima ja arwestama peab. Nüüd tagantjärele aga enam wastawat parandust teha ei saa. Mina arwan, et awalikkude raamatukogude enda terwise pärast tohiks ainult üks seisukoht wastuwõetaw olla: awalik raamatukogu peab olema kõigile waba ja maksuta.

J. Luur (krst.): Austatud Riigikogu liikmed! Ka mina olen härra Gustawson'i wäidetega täiesti päri ja leian, et awalikkude raamatukogude tarwitamine peaks maksuta olema. Mina leian, et kõik need wäited, mis siin ette on toodud, on põhjendatud ja küllalt kaaluwad ja ühinen nendega. Kui riik kannab kulusid, siis peab rahwaraamatukogu rahwale kättesaadaw olema. Nendest wäikestest maksudest ei saa suuri summasid. Kui raamatukogu on awalik raamatukogu, siis olgu ta seda tõesti ja kõigile kättesaadaw ja raamatute muretsemiseks peab riik ja omawalitsused raha leidma. Kui meie wõtame lihtelanikka maal, näiteks Wene külad Narwa taga, siis katsuge teie sealt leida 5 marka raamatute tarwitamiseks. Inimesed ütlewad lihtsalt, et nemad ei hakkagi raamatuid tarwitama, kui nende eest 5 marka tuleb maksta. Kui teie tahate raamatud kättesaadawaks teha koh-tadel, kus waesus walitseb, siis peate nad maksuta andma.

Juhataja L. Raudkepp: Aruandja keeldub lõpusõnast. Käesolewa pa-

ragrahwi kohta on 2 ettepanekut komisjoni poolt variantidena. Üks ilma sõnadeta „ja maksuta“ ja ühenduses sellega jääks esimene märkus sisse. Teises variandis seisaksid sõnad „ja maksuta“ sõna „waba“ järele ja ühenduses sellega langeks märkus 1. ära. Et need ettepanekud paralleelsed on, siis panen nemad kodukorra järele enne hääletamisele „poolt“. Kes on I variandi poolt, kus sõnad „ja maksuta“ ära jääksid ja märkus 1. sisse jääks? (Hääletatakse.) Kes on II variandi poolt, kus sõnad „ja maksuta“ sisse jääks ja märkus 1 ära langeks. (Hääletatakse.) Kwoorumraamatu järele on täna Riigikogu liikmeid koos 72. Esimese ettepaneku poolt ei olda, teise ettepaneku poolt on 24, seega ei ole ükski ettepanek absoluutset enamust saanud. Panen mõlemad ettepanekud hääletamisele „poolt“ ja „wastu“. Kes on ettepaneku poolt, et sõnad „ja maksuta“ sisse jääks ja ühes sellega märkus 1. ära langeks? (Hääletatakse.) Kes on ettepaneku poolt, et sõnad „ja maksuta“ ära jääks ja märkus 1. sisse jääks? (Hääletatakse.) Esimese ettepaneku — see on II variandi — poolt on 29 häält, vastu 15. Teise ettepaneku poolt on 11 häält, vastu 28. Seega on vastu võetud ettepanek, mille järele sõnad „ja maksuta“ sisse jäävad ja ühenduses sellega märkus 1 ära jääb.

Aruandja H. Bauer (loeb): § 20. Raamatu rikkumise või kaotamise puhul, niisamuti ka mittetagasitoomise puhul pärast kahekordset meeldetuletust, on awaliku raamatukogu ülewalpidajal omawalitsusel õigus raamatu hinda kahekordses suuruses, niisamuti ka § 19 ettenähtud trahwirahad, raamatu tarwitajalt wastuwaidlemata korras sisse nõuda.

O. Gustawson (is.): Ma teen ettepaneku wõtta § 20 sõnade „kahekordses suuruses“ asemele „ühekordses suuruses“. Seda järgmistel põhjustel: Selles paragrahwis on ette nähtud, et raamatu rikkumise või kaotamise, niisamuti tähtajaks mittetagasitoomise puhul pärast kahekordset meeldetuletust peab lugeja maksma raamatu hinna wälja kahekordses suuruses. Minu arwates ei ole aga sarnane trahwimisewiis otstarbekohane. Siin on tähtsam see moment, et raamatukogule peab tasutama rikutud raamatu wäärtus. Mingisugust wahekasu sel pu-

hul trahwina wõtta ei wõiks. Kui sel teel tahetakse trahwida korratuid lugejaid, siis wõib sellega eemalepeletawalt mõjuda korralikkudegi lugejate peale. Meil on teada, milline ruumikitsikus walitseb töölisperekondade korterites, kus wane-mail inimestel tihti peale puudub füüsiline wõimalus raamatuid wääriliselt hoida. Puudub raamatukapp, pole muudki paniipaika, kuhu raamatuid wäiksemate laste eest igal juhusel kõrwale panna. Nii wõib päris tihti juhtuda, et raamatuid rikutakse mitte meelega wõi lohakuse pärast, waid lugeja heast tahtmisest olenematuil põhjustel. Ja kui nüüd sarnaseid lugejaid trahwida, siis hakkab trahwitu raamatust eemale hoidma nagu katkust. Selle peale on muuseas ka raamatukogu hoidjate ühing tähelpanu juhtinud. Ainuke tee tohiks olla see, et raamatu hind maksetakse rikkumise korral raamatukogule wälja ühekordses suuruses. Kõige õeldu põhjal panen ette wõtta: § 20 sõnade „kahekordses suuruses“ asemel „ühekordses suuruses“.

J. Luur (krst.): Jällegi ühinen rkl. härra Gustawson'iga, olles tema wäidega täiesti nõus. Leian, et kui kadumäläinud ehk rikutud raamatu hind ühekordselt wälja tuleb maksta, siis juba see on paljudele inimestele, kes raamatut alles lugema õppima peawad, küllaldaseks nuhtluseks, kui nad selle summa peawad wälja maksma. Mingisugust lugemistrahwi peale panna inimestele, eriti aga weel waestele inimestele, oleks täiesti lubamatu. Selles mõttes ühinen täiesti härra Gustawson'iga.

Juhataja L. Raudkepp: Sõna on aruandjal.

Aruandja H. Bauer: Siin ei ole trahwimisest juttu, waid ainult sellest, et tihti wäga raske on kaotsiläinud raamatu asemele uut saada, sest esiteks on raamatu hinnad juba kaugelt kõrgemad, kui nad enne olid. Teiseks on olemas raamatuid, mida mingisuguse hinna eest enam ei saa, mille tõttu isegi kahekordne hind oleks weel wähenene. Leian, et tuleks kõigewähem kahekordselt tõsta. (O. Gustawson, is.: Tõstke kuuekordseks!) Nii wõiks publikum sarnast juhust tarwitada: soowides saada mingisugust haruldast raamatut, läheb inimene raamatukogusse, wõtab sealt nimetatud raamatu, tasub tema hinna seal ühekordselt ära ja raamat on tema. Kuid seda

raamatut ei ole enam võimalik kusagilt osta ehk on tema hind tõusnud juba kümnekordseks. Ettetoodut arwesse wõttes ei saa mina komisjoni nimel rkl. Gustawson'i poolt tehtud ettepanekuga mitte ühineda.

Juhataja L. Raudkepp: Rkl. Gustawson'i poolt on tehtud ettepanek: jätta § 20 välja sõnad „kahekordses suurus“ ja wõtta selle asemele sõnad „ühekordses suurus“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 21 häält, vastu 23 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 20 hääletamisele komisjoni redaktsioonis. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 20 vastu wõetud.

Aruandja H. Bauer (loeb): § 21. Igal awalikul raamatukogul on oma pitsat, millega kõik raamatukogus leiduwad raamatud peawad märgitud olema.

Juhataja L. Raudkepp: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 21 vastu wõetud.

Aruandja H. Bauer (loeb): § 22. Järelwalwe raamatukogude tegewuse üle kuulub kohaliku maakonna wõi linna kooliwalitsusele.

M. Juhkam (töer.): Arwan, et paragrahw on täiesti ülearune, sest see, millest räägitakse siin, on ette nähtud ka mujal, nimelt „Eestimaa kooliwalitsuse ajutises korralduses“. Kui paragrahw 22 vastu wõtta, siis kordame sedasama, mis juba waremalt öeldud. Seletuskiri seaduseelnõu juurde ei salga, et siin tegemist on kordamisega. Aga „hariduskomisjon loeb siiski tarwilikuks käesolewat küsimust nüüd seadusandlikul teel korraldada.“ Minu arwates ei wõi seadust koormata ülearusega, ja sellepärast arwan, et seadus midagi ei kaota kui § 22 välja jäetakse.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpu-sõna on aruandjal.

Aruandja H. Bauer: Komisjon arwas, et see paragrahw tuleks siiski sisse jätta. Selle kohta, mis härra Juhkam ette tõi, et see korraldus on ette nähtud teistes seadustes, peab ütlema, et Eestimaa kooliwalitsuste ajutine korraldus ei ole mitte seadus, waid on ajutine

määrus ja oleks soowitaw, et § 22 ette nähtud korraldus saaks seadusandlikul teel jäädawalt fikseeritud.

Juhataja L. Raudkepp: Riigikogu liikme Juhkam'i poolt on tehtud ettepanek § 22 välja jätta. See ei ole iseiseiw ettepanek ja ma palun seda arwesse wõtta paragrahwi hääletamisel. Asun § 22 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 22 vastu wõetud.

Aruandja H. Bauer (loeb): § 23. Haridusministeeriumil on õigus selle seaduse alusel ja piirides anda üldisi täiendawaid määrusi awalikkude raamatukogude kohta.

Juhataja L. Raudkepp: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 23 vastu wõetud.

Aruandja H. Bauer (loeb):

II.

§ 24. Riigikogu poolt 6. märtsil 1923 a. wastuwõetud trükiseaduse § 20 täiendatakse järgmiselt: „Trükiseaduse § 17 tähendatud ettewõtted on kohustatud saatma Tallinna keskraamatukogule kohaliku politseiülema kaudu hinnata ühe eksemplaari kõigist trükitöödest, mis nad trükkinud.

L. Johanson (sd.): Käesolew paragrahw ei ole küllalt selge. Siin ei ole ära tähendatud, missuguse aja jooksul need trükitooted saata tulewad jne., sellepärast teen ettepaneku § 24 vastu wõtta järgmisel kujul: „§ 24. Trükiseaduse („Riigi Teataja“ nr. 43 — 1923 a.) § 20 muudetakse ja pannakse maksma järgmisel kujul:

§ 20. § 17 tähendatud ettewõtted on kohustatud kõigist trükitöödest, mis nad trükkinud, 24 tunni jooksul peale trükitoote trükikojast väljalaskmist, kohalikele politseiülemale hinnata saatma üheksa eksemplaari, mis on määratud: 1 eksemplaar kohalikele prokuröörile, 1 eksemplaar siseministeeriumile, 2 eksemplaari Tartu ülikoolile, 2 eksemplaari Eesti rahwa muuseumile, 2 eksemplaari riigiraamatukogule ja 1 eksemplaar Tallinna keskraamatukogule.

Nimetatud eksemplaarid peawad korralikud ja rikkumatud olema.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpu-sõna on aruandjal.

Aruandja **H. Bauer**: See redakt-sioon komisjonis arutamisel ei ole ol-nud, sellepärast ei saa mina temaga ühi-neda.

Juhataja **L. Raudkepp**: Rkl. Jo-hanson'i poolt on ettepanek § 24 vastu wõtta järgmisel kujul:

„§ 24. Trükiseaduse (Riigi Teataja“ nr. 43 — 1923 a.) § 20 muudetakse ja pannakse maksma järgmisel kujul:

§ 20. § 17 tähendatud ettevõtted on kohustatud kõigist trükiteadest, mis nad trükkinud, 24 tunni jooksul peale trüki-toote trükikojast väljalaskmist, kohali-kule politseiülemale hinnata saatma ühek-sa eksemplaari, mis on määratud: 1 ek-emplaar kohalikule prokuröörile, 1 ek-emplaar siseministeriumile, 2 eksemplaari Tartu ülikoolile, 2 eksemplaari Eesti rahwa muuseumile, 2 eksemplaari riigiraamatu-kogule ja 1 eksemplaar Tallinna keskraamatukogule.

Nimetatud eksemplaarid peawad kor-ralikud ja rikkumatud olema.“

See sissejuhatus ei ole selge. (L. Jo-hanson, sd.: See on selgem, kui tarwis.) See ettepanek käib trükisea-duse muutmise kohta, aga mitte awalik-kude raamatukogude seaduse kohta. Ma ei wõi seda hääletamisele panna. (L. Johanson, sd.: Seaduse teine osa käib trükiseaduse muutmise kohta. Lugege II osa tekst läbi.)

Et selles paragrahwis komisjoni re-daktisioonis trükiseaduse muutmisest jutt on, siis arwan, et wõib rkl. Johanson'i ettepanek hääletamisele panna.

(Hääletatakse.) Nähtawa enamuse-ga on ettepanek tagasi lükatud. (L. Johanson, sd.: Ära lugeda!) Asun uuesti hääletamisele. (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 20 häält, vastu 20 häält, sellega tagasi lükatud. Panen § 24 komisjoni poolt esitatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 24 vastu wõetud.

Aruandja **H. Bauer** (loeb):

III.

§ 25. Käesolew seadus hakkab maks-ma 1. jaanuarist 1925 a.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääle-tatakse.) Nähtawa enamusega on § 25 ja kogu seadus II luge-misel vastu wõetud.

Et Riigikogu üle kahe tunni on töötanud, kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.15 min.

Peale waheaega jätkub koosolek kell 7.30 min.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnisson**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Wain**.

Juhataja **J. Tõnisson**: Riigi-kogu koosolek kestab edasi.

14. Kohtumaksude Üldkomisjoni ja -kulude seadus aruandja **J. Jaak-son**: Austatud Riigi-

kogu liikmed! Kohtu-maksud ja -kulud on ära tähendatud wastawates tsiwiil- ja kriminaalkoh-tupidamise seadustes. Et meil riigis maksmas teine rahaüksus, kui oli Wene riigis, sellepärast oli tarwis meie ajal maksusid kohtu jaoks eraldi seadustega korraldada. See on ka sündinud seadus-tega 1919 a. ja 1920 a. Hiljem seda on meie raha wäärtus weelgi langenud ja sellepärast on tarwis seda praegusel ajal uuesti korraldada. Üksikud maksud koh-tutes, mis meie praegustes markades wõetakse, on wõrdlemisi väga madalad ja seal on hädasti tarwis neid tõsta. Teisi maksusid, mis protsentides wõetakse, on wõimalik ja tuleks tingimata vähendada. Praegusel ajal, näiteks wõetakse tempel-maksu ainult 6 marka poogna pealt, Wene ajal wõeti aga 60 kuldkopikat ja hiljem 80 kuldkopikat. See oli märksa suurem ja sellepärast on arusaadaw, et see maks tuleb tõsta. Niisamuti on lugu ka kantse-leimaksuga, mida praegu wõetakse 6 marka poogna pealt; see kaugeltki ei tasu ära seda waewa, mida nähakse kir-jutamise juures. Nõndasamuti on lugu ka teiste maksudega, mis kindlates raha-summades wõetakse, näiteks kassatsiooni kautsjonid ja rewisjonimaksud.

Teisest küljest aga on üksikud mak-sud, mis protsentides wõetakse, liig suu-red ja neid wõib ja tuleb vähendada. Praegu wõetakse kohtulõiwu 3—4%, uues eelnõus on see vähendatud 2—3%-ni. Kriminaal-asjades wõetakse praegu kohtu-lõiwu asemel nõndanimetatud iseäralist kohtumaksu. See maks on eelnõus täie-likult ära jäetud. Wormiline muudatus,

mida käesolew eelnõu teeb, seisab selles, et seadused 1919 ja 1920 a. ei olnud kodiitseeritud meie kohtupidamise seaduse sisse, waid need olid eraldi seadused, see aga teeb nende seaduste käsitamise juures teatawaid raskusi; sagedasti ei ole mitte päris selge, missugused seaduse paragrahwid nende seadustega just on muudetud ja missugused paragrahwid weel on makswad. Et kõiki neid raskusi kõrvaldada ja seaduse käsitamist hõlpsamaks teha, sellepärast on uus seadus kodiitseeritud otse meie kohtupidamise seaduse sisse. Siin on täielikult kindlal kujul ära tähendatud, missugused paragrahwid on muudetud ja mis neile asemele pandud, nõnda et peale uue seaduse wastuwõtmist on täiesti selge, mis meie kohtupidamise seaduses muudetud on ja missugusel kujul need muudatused on tehtud.

Panen üldkommisjoni nimel ette seda seadust I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus I lugemisel wastu wõetud.

15. Wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise ajutine seadus — III lugemisel. (Üldkommisjoni aruandja **K. Einbund** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega pealkiri, §§ 1, 2 ja 3):

Wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise ajutine seadus.

§ 1. Kriminaalpolitsei wiiakse kõigi kriminaalpolitsei korralduses („Riigi Teataja“ nr. 4/5 — 1920 a.) ettenähtud õigustega ja kohustustega, maha arwatud sama korralduse § 8 p. 4 ettenähtud ülesanded, kohtuministeriumi alt siseministeriumi alla; samuti arwatakse siseministeriumi koosseisu kriminaalpolitsei koosseisus ettenähtud ametnikud, peale nende, kes teostawad kriminaalpolitsei korralduse § 8 p. 4 ettenähtud ülesandeid. Wiimased arwatakse kohtuministeriumi koosseisu.

Kriminaalpolitsei korralduses tähendatud kohtuministri õigused lähewad siseministri kätte.

§ 2. Kunni sellekohase politsei üldise korraldusseaduse maksmapanekuni antakse Wabariigi Walitsusele õigus tarwlikka määrusi maksma panna ja korral-

dusi teha politsei keskasutuse, wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei kohaliste asutuste kujundamiseks.

§ 3. Käesolew seadus hakkab maksma 1. maist 1924 a.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **K. Einbund**: Teen ettepaneku arwesse wõttes selle seaduse kiiret iseloomu, teda wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **J. Tõnisson**: Panen aruandja poolt tehtud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

16. Siseministeriumile eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus — III lugemisel. (Rahaasjanduse komisjoni aruandja **W. Linnamägi** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega pealkiri, §§ 1—4):

Siseministeriumile eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus.

§ 1. Ühendatud politsei eelarwe maksma hakkamiseni aja eest 1. maist kunni 31. detsembrini 1924 aastal on riigikassal õigus rahaministri korraldusel awada siseministeriumile eelkrediite politseiasutuste ülewaltpidamiseks kunni ühe neljandiku osani kuu kohta politsei peawalitsuse, kriminaalpolitsei peawalitsuse ja kaitsepolitsei 1924 a. kinnitatud eelarwe kogusummast.

§ 2. Siseministerium wõib eelmise paragrahwi põhjal awatud eelkrediite tarwitada ainult nende kulude katmiseks, mis kulude paragrahwidele wastawalt esinewad nii 1924 aasta kinnitatud eelarwes, kui ka uue, 1. mai kunni 31. detsembri 1924 a. eelarwe ettepanekus ja ainult selle summa määrani, kumb neist wäiksem, kusjuures uue ettepaneku juures üks kaheksandik kuu kohta esitatud eelarwe kogusummast arwesse wõetakse.

§ 3. 1923 a. riigi lisaelarwes nr. 2 kohtuministeriumile kriminaalpolitsei peawalitsuse tarwis määratud remontide krediit kantakse wastawalt tarwitami-

seks samaks otstarbeks siseministeeriumi politsei peawalitsuse 1. mai kuni 31. detsembrini 1924 a. eelarwesse.

§ 4. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **W. Linnamägi**: Tähele pannes selle seaduse kiiret iseloomu, teen ettepaneku seda wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **J. Tõnisson**: Panen aruandja poolt tehtud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

(Sekretäri kohale asub abisekretäär **O. Köster**.)

17. Tsiwiil-kohtupidamise seaduses ettenähtud rahamäärade kõrgendamise seadus — III lugemisel. Et üldkomisjoni aruandja rkl. Jõeäär siin ei ole, siis on sõna üldkomisjoni esimehel rkl. Jaakson'il aruandjana.

(Üldkomisjoni aruandja **J. Jaakson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega pealkiri ja tekst):

Tsiwiil-kohtupidamise seaduses ettenähtud rahamäärade kõrgendamise seadus.

Tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 562, 1033, 1086, 1143, 1144, 1149, 1222¹² ja 1222¹⁴ märkuses, samuti kaubandusliku kohtupidamise seaduse § 386 ettenähtud rahamäärad loetakse markades ja suurendatakseajakordselt.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

18. Kohtukäskjalgade taksi maksmapanemise ja kohtute asutamise seaduse § 352⁵ tühistamise seadus — III lugemisel. Aruandja **A. Jõeäär**i puudumise tõttu on sõna üldkomisjoni esimehel Jaakson'il aruandjana. (Üldkomisjoni aruandja **J. Jaakson** kannab

ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega pealkiri, I osa §§ 1—3 ja II osa):

Kohtukäskjalgade taksi maksmapanemise ja kohtute asutamise seaduse § 352⁵ tühistamise seadus.

I.

Kohtute asutamise seaduse (S. k. XVI köide I j.) § 352⁵ juurde paigutatakse alljärgnew lisa: Kohtukäskjalgade taks.

§ 1. Kõiksugu teadete ja kutsete kätetoimetamise eest asjaosalistele, tunnistajatele, wõlgnikkudele wõi muudele isikutele saab kohtukäskjalg iga teate wõi kutse pealt 25 marka.

§ 2. Wäljasõitude korral tasutakse sõidukulud ja päewarahad riigiteenijate ametsõitude määruste järele.

Märkus. Wäljasõidu eest ühte kohta, kuigi mitmes, aga ühede ja nendesamade asjaosaliste wahel toimetatawas asjas, tasutakse sõidu- ja päewarahad ühe asja pealt.

§ 3. Käesolewas taksis ettenähtud tasurahad nõuab kätetoimetamise korraldaja asjaosaliselt sisse, kelle huwides kätetoimetamine sünnib.

II.

Tühistatakse kohtute asutamise seaduse § 352⁵.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Et rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Hasselblatt puudub, jääb wahele proowiseadus III lugemisel ja Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

(Rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. **W. Hasselblatt** ilmub kohale.)

19. Nuhtlusseaduse § 1390 tühistamise ja §§ 1386 ja 1404 muutmise seadus — III lugemisel. (Rahaasjanduse komisjoni aruandja **W. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega pealkiri ja tekst):

Nuhtlusseaduse § 1390 tühistamise ja §§ 1386 ja 1404 muutmise seadus.

Nuhtlusseaduse § 1390 (1912 a. järg) tühistatakse;

§ 1386 (1912 a. järg) ja 1404 (1912 a. järg) muudetakse ning pannakse maksma järgmisel kujul:

§ 1386. Töökojaomanik ehk kaupleja, kes süüdi on proowimisele kuuluwate, kuid ilma seadusliku proowita, aga täielikult walmis tehtud kuld- ja hõbeasjade alalhoidmises tööstuslikkudes ärides ehk kauplustes, wõi müümises, karistatakse rahatrahwiga:

esimesel korral kunni wiiekordse, teisel korral kunni kümnekordse ja kolmandal ning järgmistel kordadel kunni kahekümmewiiekordse proowimaksu suuruseni, mis tuleks wõtta nende kuld- ja hõbeasjade pealt.

§ 1404. Paragrahwides 1386, 1389 (järg), 1395 (järg) ja 1396 (järg) tähendatud juhtumistel wõetakse ära (konfiskeeritakse) riigi kasuks kuld- ja hõbeasjad, millel puuduwad määratud proowid, märgid, plommid, nimepitsatid ja tähendused, ehk mis madalamad on, kui seaduslik proow. Proowiseaduse määruste wastu eksijate peale pandud rahatrahwid loetakse riigi sissetulekuteks.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhäälendamisele. (Häälletakse.) Nähtawa enamusega on nuhtlusseaduse § 1390 tühistamise ja §§ 1386 ja 1404 muutmise seadus lõpuhäälendamisel wastu wõetud.

20. Proowiseadus (Rahaasjanduse komisjoni aruandja **W. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi häälendamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega pealkiri, I osa §§ 1—31 ja II osa):

Proowiseadus.

I.

1. Üldised määrused.

§ 1. Müügile määratud ja tellimise peale walmistatud kuld- ja hõbeasjad peawad olema warustatud Eesti wabariigi proowidega.

§ 2. Kuld- ja hõbeasjadele lüüakse järgmised proowid:

proow 980, mis sisaldab vähemalt	98%	puhast kulda,
„ 960 „ „ „	96%	„ „
„ 855 „ „ „	85,5%	„ „
„ 750 „ „ „	75%	„ „
„ 585 „ „ „	58,5%	„ „
„ 375 „ „ „	37,5%	„ „

Hõbeasjadele lüüakse järgmised proowid:

proow 935, mis sisaldab vähemalt	93,5%	puhast hõbe,
„ 900 „ „ „	90%	„ „
„ 875 „ „ „	87,5%	„ „
„ 800 „ „ „	80%	„ „

§ 3. Käesolewa seaduse §§ 1 ja 2 tähendatud nõuetele ei allu:

1) kuld- ja hõbekangid ja -latid; 2) kuld ja hõbe mälestus- wõi aumärgid, matemaatilised, hirurgilised riistad ning kuld hambakestad; 3) wanaaegsed asjad, millel ajalooline, arkeoloogiline wõi kunstiline wäärtus; 4) kuld- ja hõbeasjad, mis kergemad kui kaks grammi ja 5) parandusele antud kuld- ja hõbeasjad.

§ 4. Proowiga warustamisest on wabad kuld- ja hõbeasjad, mis kohtuotsuste täitmiseks wõi riigi wastuwaidlemata nõudmiste rahuldamiseks oksjonitel ära müüakse, kuid asjadeomanikkude soovil wõi nende isikute nõudmisel, kelle kasuks müük korraldatud, saadetakse tähendatud asjad, proowimist nõudjate kulul, proowikotta järeلكatsumiseks ja proowiga warustamiseks.

§ 5. Proowikoda allub kaubandus- tööstusministeeriumile.

§ 6. Proowikoja juhataja, samuti ka tema abi, kui see koosseisus ette nähtud, peawad olema kõrgema tehnilise haridusega.

Kontrolöörideks wõiwad olla ainult asjatundjad isikud.

§ 7. Proowikoja ametnikud ei wõi olla kullasepaäride ja -töötubade omanikud ega pidajad, samuti ei wõi nad ei otse ega kaudselt osa wõtta wastawatest etewõtetest.

§ 8. Proowikoja kohused on:

- 1) proowida ning tembeldada kuld- ja hõbeasju;
- 2) sisse nõuda ning arwestada proowimaksu ja trahwisid;
- 3) walwata kuld- ja hõbeasjade müügi ning walmistamiskohtade järele.

2. Proowimine ja tembeldamine.

9. Proowimiseks ja tembeldamiseks antakse asjad proowikotta sellekohase

proowikoja poolt kinnitatud kirjaliku teadaandega, millel peab olema üles tähendatud asjade arw, kaal ja proow.

§ 10. Wäljamaalt müügi otstarbel sisseweetud kuld- ja hõbeasjad saadetakse tolliwalitsuse poolt enne omanikule wäljaandmist proowikotta tembeldamiseks.

§ 11. Kõik kuld- ja hõbeasjad, mis valmistatakse sisemaa ettewõtetes, märgitakse peale proowikoja märkide ettewõtte pidaja nimepitsatiga. Kullasepa ettewõtte pidajad on kohustatud saatma proowikotta oma nimepitsati waskplaadil. Nimepitsatiga märkimata uusi kuld- ja hõbeasju, wälja arwatud wäljamaalt sisseweetud asjad, proowikoda proowimiseks wastu ei wõta.

§ 12. Wäljaspool Tallinna asuwad kuld- ja hõbeasjadega kauplejad ning töökodade pidajad on kohustatud asju proowimiseks Tallinna saatma.

§ 13. Kui kuld- ehk hõbeasi proowimisel ühelegi § 2 tähendatud proowile täpselt ei wasta, siis lüüakse selle asja peale lähem alam proow.

Kui kuld- ja hõbeasjade proow on madalam, kui 375 ja hõbeasjade proow madalam, kui 800, siis antakse sellest teada nende asjade esitajale.

Kui asjade esitaja ei tarwita käesolewa seaduse § 14 põhjal temale antud õigust wõi kui kontrproowi kaudu selgub, et proow on siiski madalam käesolewas paragrahwis tähendatud alammäärast, siis lüüakse asjad kokku ning antakse esitajale tagasi.

Wäljamaalt sisseweetud kuld- ja hõbeasjad, kui nende proow on tähendatud normidest madalam, saadetakse tembeldamatult tagasi tolliwalitsusele, kes nendega talitab tolliseaduse järele.

§ 14. Asjade esitajal on õigus seitsme päewa jooksul, proowimise tagajärgede teadaandmise päewast arwates, nõuda kontrproowi proowikojalt, kes waidluse all olewa kuld- ehk hõbeasja selle esitaja soowil saadab kas Tallinna tehnikumi ehk riigi kesklaboratooriumi lõpulikuks proowi kindlakstegemiseks, kusjuures saateja kontrproowimise kulud kannab eksija.

§ 15. Taskukellad ning kuld- ja hõbeasjad, mida wõimatu proowidega märkida, ilma neid wigastamata, warustatakse sellekohaste proowiplommidega.

§ 16. Kuld- ja hõbeasjad, mida seitsme päewa jooksul sisseandmise päewast arwates, proowikojast ära ei wiida, saade-

take Eesti panka ehk tema osakonda hoiule asjade esitajate kulul, wälja arwatud § 12 ettenähtud juhtumised.

§ 17. Proowimiseks antud asjade pealt wõetakse proowimaksu posliniseaduses tähendatud alustel.

§ 18. Proowimaksu (§ 17) wäljaarwamisel arwatakse kuld ja hõbe taskukellad, mille mehansimid wälja wõtmata, järgmise raskuse alla:

kinnine meesterahwa kuldtaskukell — kolmkümmendneli grammi;

lahtine meesterahwa kuldtaskukell — kakskümmendwiis grammi;

kinnine naisterahwa kuldtaskukell — kolmeteistkümmend grammi;

lahtine naisterahwa kuldtaskukell — üheksa grammi;

kinnine meesterahwa hõbetaskukell — nelikümmendkuus grammi;

lahtine meesterahwa hõbetaskukell — kolmkümmendneli grammi;

kinnine naisterahwa hõbetaskukell — seitseteistkümmend grammi;

lahtine naisterahwa hõbetaskukell — kaksteistkümmend grammi.

§ 19. Proowimaks (§ 17) tasutakse enne tembeldamisele antud asjade tagasi- saatmist proowikoja orderite järele Eesti panka ehk tema osakonda.

§ 20. Käesolewa seaduse § 3 tähendatud asju wõib saata proowikotta järelikatsumiseks. Järelikatsumise tagajärgede kohta annab proowikoda tunnistuse, jättes kokku löömata asjad, mis proowide alammäärale ei wasta.

Järelikatsumise eest wõetakse maksu taksi põhjal, mis kindlaks määratakse kaubandus-tööstusministri poolt. Kui aga asja omaniku soowil asjale proowimärk peale lüüakse, siis wõetakse järelikatsumise maksu asemel ainult proowimaksu (§ 17).

3. Järewalwe proowimääruste täitmise üle.

§ 21. Proowikoja kontrolööridel on õigus rewideerimise otstarbel wabalt sisse pääseda kõigisse kaubanduslikkude ja tööstuslikkude ettewõtete ruumidesse, kus kuld- ja hõbe- kui ka kuld- ja hõbesarnaseid asju valmistatakse, alal hoitakse wõi müüakse. Rewideerimise juures peab olema ettewõtte pidaja wõi tema asetäitja ja tarbekorral politseiametnik. Ettewõtte pidajal on õigus kutsuda rewideerimisele eksperdina kullaseppade esitajat.

§ 22. Rewideerimisel leitud kuld- ja hõbeasjade kohta, mis proovimääruste ei wasta, seatakse kokku nimekiri, milles asjade arw ja kaal ära tähendatakse, ning pitseeritakse need asjad kinni.

Ettewõtte pidaja (§ 21) on kohustatud kõik need asjad wiie päewa jooksul proowikotta saatma. Ei tee ta seda, siis toimetatakse asjad proowikotta politsei kaudu ettewõtte pidaja kulul.

§ 23. Kõik ettewõtete pidajad, kes kuld- ja hõbeasju valmistawad ehk nendega kauplewad, on kohustatud end proowikojas registreerima. Proowikojal on õigus ettewõtete pidajatelt nende tegewuse kohta teateid nõuda.

4. Trahwid proowimääruste üleastumise eest.

§ 24. Proowimääruste wastu eksijaid karistatakse nuhtlusseaduse ja alljärgnewa § 25 põhjal.

§ 25. Kuld- ja hõbeasjade töösturid, kes proowikotta nimepitsati saatmise nõuet ei täida, karistatakse rahatrahwiga kunni wiietuhande margani. Sama trahwi alla langewad ettewõtete pidajad, kes kuld- ja hõbeasju valmistawad ehk nendega kauplewad, juhtumistel, kui nad ei täida § 23 nõudeid ettewõtete registreerimise wõi teadete saatmise kohta.

5. Proowimäärustest üleastumise kohta käiwa asjaajamise kord.

§ 26. Süüdistuste tõstmine proowimääruste rikkumiskordadel on proowikoja juhataja ülesanne.

§ 27. Ilmsikstulnud proowimääruste rikkumiste üle seawad proowikoja kontrolöörid protokollu kokku. Protokollu kokkuseadmise ning kuld- ja hõbeasjade kinipidamise juures talitawad kontrolöörid kriminaal kohtupidamise seaduse §§ 1131, 1134—1138, 1140—1144, 1147, 1150, 1152, 1154 ja 1155 ettenähtud korra järele.

§ 28. Proowimääruste rikkumisasju aetakse kohtuteel, kusjuures aga käesolewa seaduse § 25 ettenähtud määruste rikkumisasju aetakse alljärgnewates §§ 29 ja 30 ettenähtud korras.

§ 29. Kätte saades kontrolööri poolt kokkuseatud protokollu käesolewa seaduse § 25 ettenähtud määruste rikkumise kohta, määrab proowikoja juhataja süüdlasele trahwi seitsme päewa jooksul.

§ 30. Proowikoja juhataja trahwimäärus teatakse karistatawale isikule allkirja wastu ühes ettepanekuga esitada proowikojale kahe nädala jooksul, teate kättesaamise päewast arwates Eesti panga wõi mõne tema osakonna kwiitung trahwi äratasumise kohta riigi sissetulekute arwele. Kui selle tähtaja jooksul kwiitungi esitatud ei ole, siis antakse asi wastawatele kohtuwõimudele sisuliseks arutamiseks.

6. Seaduse elluwiiimine.

§ 31. Kaubandus-tööstusministril on õigus wälja anda korraldawaid määrusi käesolewa seaduse kohta.

II.

Tööstuse seaduse (S. K. XI k. 2 j. 1893 a. wäljaanne, 1912 a. järg) proowiseadus (§§ 489—555), ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt wastuwõetud 18. jaanuaril 1920 a. proowiseaduse muudatuse peatükk I („Riigi Teataja nr. 22/23 — 1920 a. seadus nr. 89) ja 4. septembril 1920 a. seaduse, proowiseaduse muutmise kohta („Riigi Teataja“ nr. 145/146 — 1920 a. seadus nr. 301) peatükk I kaotatakse ära.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on proowiseadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

21. Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide wahelise kuritegijate wäljaandmise lepingu kinnitamise seadus — II lugemisel.

(Üldkommissjoni aruandja **A. Rei** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega peal-kiri, § 1 ja § 2):

Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide wahelise kuritegijate wäljaandmise lepingu kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide wahel 8. nowembril 1923 a. sõlmitud kuritegijate wastastikuse wäljaandmise leping tunnistatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu tekst ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

22. Tsiwiil-kohtupidamise seaduse ühtlustamise seadus — II lugemisel.

Üldkommisjoni aruandja **J. Jaakson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamusega pealkiri ja §§ 1—3):

Tsiwiil-kohtupidamise seaduse ühtlustamise seadus.

§ 1. Tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 1799—2097 pannakse maksma ka Petserimaal ja narooatagusel maa-alal.

§ 2. Kõigil neil juhtumustel, kus nimetatud paragrahvides räägitakse Balti eraseadusest ja kohalikkudest talurahwaseadustest, tuleb Petserimaal ja narooatagusel maa-alal wastawalt tarwitada seal makswaid tsiwiilseaduse määrusi.

§ 3. Käesolew seadus ei muuda nende asjade kohtualluwust, mis kohtutele on esitatud enne selle seaduse maksmahakamist.

Juhataja **J. Tõnisson**: Päewakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 8.30 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson**.

Abiesimees **L. Raudkepp**.

Abisekretäär **O. Köster**.

Abisekretäär **J. Wain**.

